

Rózsashegy története a 14–15. században

TÓTH MIKLÓS

1. A Liptó vármegyei Rózsashegy története jól reprezentálja azt az élénk folyamatot, amely a 14–15. század hazai városfejlődését jellemzi. Az Anjouk által privilegizált bányavárost Luxemburgi Zsigmond, majd I. Mátyás további kiváltságokkal látta el. A megmaradt forrásanyagnak köszönhetően jól adatolható a település önkormányzatiságának fejlődése, gazdasági, igazgatási kiváltságainak bővülése.

1233-ban a zólyomi erdőispánság részét képező Róce királyi földből (*de quadam terra nostra Reucha*) II. András 3 ekealjnyit adományozott Hudkonth nevű hívének (CD. 7/2: 366). 1274-ben Mylozlou fiai: László és Domokos kérésére IV. László megerősítette és átírta a privilégiumot (RegArp. 2/2–3: 2536). A magyar és szláv népek lakta Vág völgyébe a 13. század második felében mind nagyobb számban költözött német ajkú népesség. Noha a bajor és szász hospesek betelepülése folyamatos volt, Rózsashegy csak az Árpád-kor utolsó évtizedeiben népesülhetett be (WEISZ 2008: 22). Az egyik telepük a vadrózsák borította Hora nevű dombon alakult ki, amelyet lakói találóan *Rosenberg*-nek neveztek. A középkori okleveles forrásokban egyetlen alkalommal sem szerepel a település névének magyar változata.

1318. november 26-án Doncs zólyomi ispán olyan szabadságot és jogokat (*libertatem et iura*) biztosított a rózsashegyi hospeseknek, amilyenekkel királyi adományból a németlípcei polgárok éltek (CD. 8/2: 56; vö. Gy. 4: 93). Az oklevél szövege szerint maguk választhatják meg villicusukat, aki azonban csak a polgárok belső ügyeiben volt illetékes. Plébánost szintén szabadon választhatnak maguknak, de kötelesek püspöküknek bemutatni (SZENDE 2016b: 301–302). A hospesek Rózsashegy egész területét birtokolják (*totam terram Rosenberg prout est, possidebunt*) az erdőkkel és a vizekkel, kivéve a Vág folyót, melynek vizében nem halászhatnak. A halászat korlátozásának fenntartása a 13. században a területen lévő királyi birtokállomány lakosainak ellátását szolgálhatta. Az Anjou-kor első évtizedeiben ez a korlátozás már érvényét veszítette (FÜGEDI 1961: 47–48). A diploma ezenfelül vámmentességet is biztosított a hospesek közösségének hetivásárukon, továbbá csak Doncs ispán szállhatott meg náluk, annak szerviensei nem.

Rózsahegy bányavárosi jogállását 1340-ben nyerte el, amikor I. Károly Hanus villicus, Sepus Péter és Kunchul (*cives de Rozumberg*) kérésére kiváltságolta a várost, és kibővítette Doncs oklevelét (DF 271843). A németlipcsei királyi népek jogaival élő rózsahegyiek fölött belső ügyekben választott bírójuk ítélhetett, akit azonban tisztében a királynak meg kellett erősítenie (*preterquam a nobis legitime fuerit confirmatus*). A bíró királyi megerősítését a bányavárosok közül egyedül a rózsahegyiek privilégiuma említette, amely egy korlátozó záradékként fogható fel, hiszen a király szükség esetén elősegíthette saját jelöltjének hivatalba lépését (WEISZ 2015: 38). Ezenfelül kivette minden bírót, de különösen a lipcsei ispán joghatósága alól a hospesek közösségét, valamint megszüntette az ispán beszállásolási jogát (vö. WEISZ 2015: 41). Az oklevél szerint határaikon belül mások jogainak sérelme nélkül bárhol madarászhatnak, vadászhatnak, a Rőcében és a Vág vizében szabadon halászhatnak. Ezáltal a város határainak tulajdonosa a polgárok összessége lett. Övék a föld (*terra*), amely a város határán belül található (*intra metas*), de övék minden haszonvételi jog is (*omnia iura*) amely a földhöz kapcsolódik (FÜGEDI 1961: 48–49). A földesúri szolgáltatások elengedése vagy más haszonélvezeti jogok átengedése Rózsahegy esetében a malomépítés jogának átruházásában mutatkozik meg. A város hetivásárának vámmentességét és a szabad plébánosválasztást az 1340-es oklevél nem tartalmazza.

A diploma feljogosította a rózsahegyieket, hogy a királyi erdőkben aranyat, ezüstöt és rezet keressenek, amelyből az uralkodónak annyit tartoznak beszolgáltatni, mint azt más bányákban szokás. A királynak fizetendő urbura megszabása aranybányák utáni tized, ezüst és egyéb fémek utáni nyolcad kikötését jelentette (WEISZ 2008: 28). A kiváltságlevél 50 márkában határozta meg a város évi adóját, melyet 3 részletben tartoznak fizetni: április 24-én, Szent Györgykor 20 márkát; szeptember 29-én, Szent Mihálykor 10 márkát; december 25-én pedig újabb 20 márkát. I. Károly tehát az urbura fizetését, a bánya egy meghatározott környékének átengedését — ami elsősorban a bányászathoz szükséges fakitermelés miatt volt fontos —, valamint a bíraskodási kiváltságot tekintette azoknak a jogoknak és kötelezettségeknek, amelyek egy bányaváros számára nélkülözhetetlenek voltak (WEISZ 2015: 33).

A 14. századig a magyar bányajognak két fő forrása volt: a királyi privilégiumok és a bányavárosok szokásjogai. Országos bányajog ekkor még nem létezett, a bányavidékek partikuláris bányajogai megfelelő jogi keretet biztosítottak a bányászati tevékenységek végzéséhez (IZSÓ 2007: 6). Károly uralmának végére a *civitas montana* már jogi, igazgatási és gazdasági szempontból is önálló, más városoktól megkülönböztetett kategóriává vált (SZENDE 2016b: 304).

Reuche az 1320-as években olvadhatott be Rózsahegybe. Mylozlou fiaitól, Lászlótól és Domokostól a 13. század végén vette meg a birtokot Juthe és Gyurke 40 márkáért. 1355-ben Gyurke fiai *Reuche* nevű birtokukat a királynak adták,

mert Lajos hasznosnak és szükségesnek (*necessariam fore conspeximus*) vélte azt, hogy Rózsahegy használatára adja (CD. 9/2: 186). Gyurke fiait Felsőkubinnal, Árva várának tartozékával kárpótolta a király.

1376. július 9–10-én I. Lajos négy oklevelet adott ki (LSMS. 397). Rózsahegy közösségének panaszára a király meghagyta, hogy a bányaváros körül lakó nemesek a város határából a termést ne lopják el, és ezzel a várost ne károsítsák meg (IVÁNYI 1909: 872). Ugyanezen a napon az uralkodó Péter fia Rudolfot utasította, hogy a Rózsahegy határain belül lakó jobbágyokat a collecta megfizetésére szorítsa, mert másképp felhatalmazza a város polgárait, hogy a jobbágyoktól a collectát kényszereszközökkel is behajthassák (DF 271845). Csak átiratban ismert az a két oklevél, melyben Lajos elrendeli, hogy a város területén lévő falvak jobbágyainak perében csakis Rózsahegy bírása és esküdtjei dönthetnek (FÜGEDI 1961: 63, az 1376. július 10-én kelt két oklevelet Zsigmond 1405-ben írta át; DF 271850). Megtiltja továbbá a város alatt fekvő hegyaljai településrészen élő polgároknak a kocsmáltatást, a bor-, és sörmérést, meghagyván a város bírásának, hogy az itt talált italokat foglalja le. Megparancsolja tehát Rózsahegy közösségének, hogy a jövőben ne merjenek sem bort, sem sört a hegy alatt árusítani (*neque vinum, neque cervisiam sub ipso monte vendere*), aki pedig mégis megtenné, attól a város bírása foglalja le.

1.1. Az 1318. évi oklevél hitelességéről megoszlanak a vélemények a szlovák történészek körében. ŠTEFAN NIKOLAJ HÝROŠ álláspontja szerint Rózsahegy gazdaságilag fejletlen volt ahhoz, hogy lakosai egy ilyen magas szintű kiváltságlevelet eszközöljenek ki Doncs ispántól (HÝROŠ 1876: 26). További gyanúra adhat okot, hogy 1340-ben az ispán diplomáját nem írták át a királlyal, és nem is hivatkoztak rá. Doncs privilégiumának első átírására kiadása után majd száz évvel később kerül sor. Zsigmond 1405. április 15-én (DF 271850), majd a túróci konvent 1431. március 20-án (DF 271856) írta át az oklevelet. Ezzel szemben az 1340. évi privilégiumot az esztergomi káptalan Herbort fia János bírósága kérésére már 1349-ben átírta (DF 271844).

Feltételezhető, hogy a rózsahegyiek vagy tudták, hogy a kancellária ügysem írta át a hamis oklevelet, és ezért nem vitték el magukkal 1340-ben, vagy nem is rendelkeztek még vele, és valamikor a 14. század második felében hamisították. I. Károly diplomájából hiányzik a szabad plébánosválasztás, a vásárvám alóli mentesség. Az 1376. évi események indokoltá tették egy privilégium hamisítását Rózsahegy német ajkú magisztrátusa részéről, azonban a hospesek ekkor sem hivatkoztak az 1318-as oklevélre. BRANISLAV VARSÍK úgy vélte, hogy a vámmentesség kritériuma csak a központi vásártér német lakosaira vonatkozik, a hegyaljai városrész lakosaira nem. A hamisítás célja így a német vezetés helyzetének erősítése lett volna a suburbium lakosai ellen (LSMS. 397).

2. Az 1390-es évektől kezdődően az okleveles forrásokban mind gyakrabban fordulnak elő a város magisztrátusának tagjai és egyéb lakosai. 1379. június 4-én a jó emlékű Károlyi Péter önként és szabad akaratból, utódai beleegyezésével anyai unokatestvérének Rosenberger Mihálynak és utódainak adta a városban, a Németlipcse felé futó határ bal oldalán lévő *Sclavi Banusch* nevű allódiumát. Mihály ekkor Besztercebánya esküdt polgára is volt egyúttal (DF 280665). 1387. december 11-én Rosenberger Besztercebánya város bírójaként 400 aranyforintért zálogosította el *Haynczmansdorf* (ma Kisélesd) nevű faluját Dávid milesnek. Egy 1390 novemberében kelt oklevélben azonban már csak mint volt besztercei bíró szerepel (DF 280667).

Zsigmond 1390. április 29-én megtiltotta Bebek Imre országbírónak, hogy Németlipcse, Rózsahegy és Gibe lakóitól adót vagy collectát szedjen (DF 271799). A király 1397–1399 között több alkalommal is megszállt a városban: 1397. július 19-én (Zs. 1: 4885), 1399. augusztus 11–17. között (Zs. 1: 6003, 6011, 6015, 6026), végül szeptember 7–8-án (Zs. 1: 6055, 6057). 1399-ben Zsigmond viszonylag hosszabb tartózkodásának oka a Vág menti Újliptóvár (*Naghwar*) ostroma volt. A Rózsahegyen kelt oklevelek többsége a harcban vitézkedő nemesek megadományozásáról tudósít. 1397–1399 között Likava várát Prokop morva örgróf bírta. Tekintve, hogy Rózsahegy a likavai uradalom részét képezte, Prokop seregei a bányavárost is elfoglalhatták (HÝROŠ 1876: 61–62).

1399. augusztus 17-én Zsigmond Rózsahegy népeinek és vendégeinek országos vámmentességet biztosított, mely rendelkezését szeptember 8-án megismételte (DF 271847, DF 271848). Az oklevél második kiadásának oka feltehetően az lehetett, hogy Zsigmond szeptemberi látogatásakor a rózsahegyiek panaszt tettek, hogy a parancslevél ellenére továbbra is vámot követelnek tőlük.

A vámmentesség igénye már az Anjou-kor végén megfogalmazódhatott a Rózsahegyiek részéről, ugyanis a város fontos kereskedelmi utak mentén feküdt. Az Árpád-kor elejétől már itt vezetett Kis-Lengyelországból a Kárpát-medence központja felé egy hadiút, de a kereskedelmi kapcsolatok kialakulásához hosszabb időre volt szükség (SZENDE 2016a: 33). A 14–15. században a Bártfa–Eperjes–Lócse felől nyugatnak tartó kereskedelmi utak Késmárknál találkoztak, majd Rózsahegyen és Zsolnán át a Szepességen keresztül vezettek Sziléziába, Trencsén felé fordulva pedig a morva területekre. Az alsó-magyarországi bányavárosokból észak felé kiinduló kereskedelmi utak szintén Rózsahegyen áthaladva érték el Kis-Lengyelországot. Likava királyi várának tartozékeként Rózsahegyől nyugatra a 14. század második felében épült fel a bányavárosokat Sziléziával összekötő kereskedelmi út biztosítására a forrásokban *castellum St. Sophiae*-ként szereplő kastély, amely feltételezhetően királyi vámhelyként is szolgált (KOPPÁNY 1999: 204, vö. HÝROŠ 1876: 62).

Zsigmond 1405. április 15-én a prelátusokkal, bárókkal, valamint a királyi városok követeivel kibővített tanácsülés záróakkordjaként kiadta a városi dekrétumát. A királyi tulajdonban lévő Rózsahegy közössége feltehetően követek útján képviseltette magát a városi tanácsülésen. Mindezt alátámasztja, hogy a dekrétum kiadásának napján Tylus Miklós bíró és Konrád ugyanottani polgár kérésére az uralkodó átírta és megerősítette Doncs ispán 1318. évi oklevelét, az esztergomi káptalan 1349-ben kibocsátott diplomáját, I. Lajos 1376. évi, a collecta szedésére és a kocsmáltatásra vonatkozó parancslevelét, valamint saját 1399. évi privilégiumát (DF 271850).

1407. július 1-én Zsigmond Garai Miklós nádornak a Baranya megyei Nekcse várát adományozta, mivel kérésére az ország határainak biztonságosabb őrzése érdekében visszaadta neki a Liptó megyei Likavát, Ó- és Újlíptóvárat, valamint Rózsahegy, Lipcse és Giba mezővárosokat (DL 9330). Az 1407 májusában kiadott adománylevélben az elidegenített településeket a király *civitas*-oknak nevezi, ellenben a júliusi visszavételkor már *oppidum*-ként hivatkozik rájuk. A Rózsahegy-re használt terminológia időleges megváltozása tehát a birtokos személyének változásával függ össze. A magánföldesúri birtoklásból visszakerült települések a kancellária, így az oklevél szerzője szerint sem lehettek *civitas*-ok, ellenben az adománylevélben a városok átadásakor még helytálló volt a *civitas* megnevezés, noha számos esetben előfordul, hogy már az elidegenítés pillanatában megváltozott a település elnevezése.

1410-ben a Zsigmond előtt megjelent Cuchk Péter bíró és Jakab fia Miklós rózsahegy-i esküdt panasza szerint Stęszew-i Mościc lipői ispán jogtalan terheket kényszerít rájuk, aminek következtében elszegényedve a várost elhagyni volnának kénytelenek. Mivel Rózsahegy lakosai évente csupán 50 márkát tartoznak fizetni, és mentesek a különböző földesúri terhektől, a király elrendelte, hogy az ispán és utódai ezen felül több adót vagy más szolgáltatást követelni ne merészeljenek tőlük (DF 271852). 1429. június 27-én Zsigmond Mesenpeki György fia János likavai várnagyhoz intéz hasonló parancslevelet (DF 271854).

A kocsmáltatás és a sörfőzés ügyében — hasonlóan az 1370-es évek viszonyaihoz — 1413-ban újabb összetűzés adatható, amikor Bohdal, Árva és Likava várnagya hat edény sört és néhány köböl árpát foglalt le hat rózsahegy-i polgártól (DF 248727). A hospesek elpanaszolták továbbá, hogy fölöttük Bohdal mint joghatósággal rendelkező személy ítélte, amelyet a várnagy el is ismert. 1421. március 4-én Berzevici Péter tárnokmester Zsigmond kérésére hozott ítéletet a rózsahegy-i polgárok (*cives montis Rosenberg*) és a hegy alatt élő népek (*hospitum et populorum de sub monte*) ügyében (DF 271853). A tárnokmester a budai, pesti, nagyszombati, esztergomi és más városok követeivel úgy döntött, hogy mind a városi, mind pedig a hegyaljai polgárok a királynak az országba való visszatérteig kocsmát nem tarthatnak, bort vagy sört nem árusíthatnak. Az ügyben Zsigmond

végül 1423-ban ítékezett az ügyben, amikor is a hegyaljai település lakóinak megtiltotta a sör és a bor mérését, az adásvételek utáni áldomást pedig csak a belső város vásárterén ihatták meg (DF 271859).

3. A Zsigmond uralmát követő belpolitikai válságban az északi országrész városfejlődése is lelassult. A Felvidéken megkerülhetetlen politikai tényezővé váltak a Giskra vezette huszita zsoldoscsapatok. 1434 tavaszának végén a liptói huszita betörés egyik célpontja Rózsahegy volt, azonban a város felmentésére siető megyei és királyi hadak Perényi János és Neczpáli László vezetésével rövid csatában szétkergették a támadókat (TÓTH-SZABÓ 1917: 125).

A Vág völgyében Komorovszky Péter kezdetben mint független zsoldoskapitány növelte hatalmát, majd az 1440-es évek végén megkapta Giskrától Likava várát (KUBINYI A. 2001: 45). 1454-től Árva és Liptó vármegye legtöbb várát a kezében tartotta, ekkortól szerepel az oklevelekben a két vármegye ispánjaként. A cseh zsoldosvezért elárulva Komorovszky hűséget fogadott Mátyásnak, aki Liptó és Árva örökös ispáni címét adományozta neki. 1462-ben Giskra is meghódolt Mátyás előtt (KUBINYI M. 1890: 62).

1461. január 5-én Mátyás megerősítette Rózsahegy vámmentességét. Jankowicz György bíró és Czernawi János esküdt ezután az átírt oklevéllel sorra kereste fel a Liptó környéki várak urait és megyék ispánjait, hogy bemutassák előttük Mátyás megerősítő diplomáját, ezáltal igazolva városuk kiváltságait (DF 271861). 1461 márciusában Balicki János túróci főispán előtt Szklabina várában mutatták be okleveleiket. A követek magukat a Rózsahegy határain belül lévő falvak; úgymint: *Rudlow*, *Bieli Potok*, *Wylkovinecz*, *Czernaw*, *Czutkow* követeinek is vallották. 1461. április 12-én Branc Vencel Sztrecsény vár ura ad ki hasonló oklevelet (DF 271860). A rózsahegyeiek vámmentességük igazolása érdekében feltehetően a környékbeli várakat és ispáni székhelyeket végig bejárták.

1469. szeptemberében Ambrus plébános és Treynoff Gáspár bíró kérésére a király évi 45 márkára szállította le a város adóját, amit évente két részletben, húsvétkor és karácsonykor kellett megfizetnie (DF 271863). A következő év tavaszán Mátyás újabb parancslevelet intézett a környék várnagyaihoz és vámszedőihöz, melyben felszólította őket, hogy ne szedjenek vámot *oppidi nostri Rosombergh* lakosaitól (DF 271865). 1473. február 9-én Németlipcse és Rózsahegy magisztrátusa már együtt fordult a királyhoz, aki újabb parancslevélben utasította Szapolyai Imre szepesi ispánt, hogy tartsa tiszteletben a két város privilégiumait (DF 271823).

1474. július 24-én Rudafalva birtokuk ügyében a rózsahegyi polgárok követei újra Mátyáshoz fordultak, mivel őket Walkwfewzki Péter és Kálmán besztercei polgárok a királyi kúria elé idézték, amellyel nem kevés fáradtságot és kiadást okoztak a bányaváros hospeseinek (DF 271876). 1475-ben Körmöc- és Besztercebánya közössége mellett a királynak főként a rózsahegyeiket kellett felszólítania,

hogy ne kényszerítsék a németlipcsei lakosokat illetéktelen vámfizetésre (DF 271825).

1482 áprilisában a király atyai érzelmektől indítva Corvin János lipcsei hercegnek adományozta Árva és Likava várát összes tartozékaival és haszonvételeivel együtt (DL 37655, DL 37656). Mátyás halála után az újabb trónharcokat követően, a város vezetése szükségesnek tartotta kiváltságaik újbóli megerősítését. 1492. február 24-én Korsod László bíró és Trennff János polgár kérte az uralkodótól Zsigmond és Mátyás privilégiumainak átírását (DF 271869).

Rózsahegy a századforduló éveiben újabb fejlődésnek indult. A Mátyás korára még jellemző *oppidum* említésekkel szemben a Jagelló-korban újra a *civitas* megnevezést olvashatjuk az oklevelekben. A gazdasági prosperitás eredményeként 1525. március 25-én II. Lajos megengedte a város lakóinak, hogy a csütörtöki hetivásár mellett évente kétszer az Úr mennybemenetele előtti vasárnapon, majd a Szent András ünnepe előtti vasárnapon éves vásárt tartsanak (DF 271871). A következő év tavaszán a király az ország hatóságainak és minden vámszedőnek meghagyta, hogy a rózsahegyieket vámfizetésre sehol az országban kényszeríteni ne merjék (DF 271872).

A középkori Rózsahegy élén egy bíró és ismeretlen számú esküdt állt. A belső városhoz tartozó hegyaljai település nem rendelkezett külön testülettel (LAKATOS 2019: 513). A bírót egy évre választották, azonban ez nem zárta ki annak a lehetőségét, hogy ugyanazt a személyt újraválasszák a következő évben. Tekintve, hogy a forrásokban rendszerint ugyanazok a személyek fordulnak elő (például Ambrus plébános, aki adatolhatóan 1469–1477 között biztosan betöltötte hivatalát), a magisztrátusi tisztségek betöltésénél csupán néhány személy jöhetett szóba, akik évente cserélték egymást (WEISZ 2015: 39).

A Jagelló-kor kiváló forrásadottságainak köszönhetően a középkor végén már nemcsak Rózsahegy magisztrátusának tagjai, de a város lakosai — nemegyszer több generáción keresztül — is adatolhatóak. 1508-ban az esztergomi Szent István vértanú templomának felszentelt presbitere Rosenbercki Spethiger János fia István lett (DF 271868). A krakkói egyetem diákjai között 1502-ben szerepelt egy bizonyos *Stephanus Jo(han)nis de Roszymerk*, aki feltételezhetően azonos az említett presbiterrel (HARASZTI SZABÓ–KELÉNYI–SZÖGI 2017: 465). 1526. április 4-én a király előtt Spethiger Péter az atyjának, Spethiger Jánosnak 400 forintért Alman Mihály által elzálogosított almanfalvi birtokot a zálogösszeg visszafizetése ellenében visszabocsátotta Mihály özvegyének, Dorottyának (DL 47658). István presbiter feltehetően Spethiger János legidősebb fia volt. Spethiger Péter nővére Áffra, Hubner János rózsahegy-i polgár felesége volt.

4. Rózsahegy középkori története a bányavárossá válás hazai folyamatának sikertelen útját példázza. A Vág völgyének kedvező földrajzi fekvése, valamint a közelben lévő nemesfém lelőhelyek együttesen ösztönöztek megtelepedésre egy

német ajkú hospes közösséget. I. Károly 1340-es kiváltságlevele megnyitotta az utat a város számára, hogy valódi *civitas montana* lehessen, azonban ez mégsem így történt. Az ellentmondás elsődlegesen a bányászat esetében mutatkozott meg, ami — feltehetően elegendő mennyiségű ásványkincs hiányában — jelentős mértékben nem adatolható. Minden bizonnyal zajlott valamilyen bányászati tevékenység, ennek jelentősége azonban elmaradt az alsó-magyarországi bányavárosok lehetőségeitől. Sokkal inkább volt városfejlesztő tényező a kereskedelmi utak jelentette átmenő forgalom, valamint az 1399-ben elnyert vámmentesség. Mindazonáltal a 14–15. században Rózsahegy esetében is végigkövethető a bányavárosok kialakulásának jogi folyamata. A város közössége szilárdan ragaszkodott elnyert kiváltságaihoz, melynek következtében nemegyszer kényszerült azok védelmére. Rózsahegy regionális jelentőségét mutatja, hogy az 1421-es per idején a tárnoksék ítélkezett felette. Kiváltságainak megőrzésével és bővítésével a település elnyert városi jogállását a középkor végéig tartani tudta.

Irodalom

- CD. = *Codex Diplomaticus Hungariae Ecclesiasticus ac Civilis I–II*. Stud. Et op. GEORGI FEJÉR. Budae, 1829–1844.
- DF = Magyar Nemzeti Levéltár, Országos Levéltár, Diplomatikai Fényképgyűjtemény.
- DL = Magyar Nemzeti Levéltár, Országos Levéltár, Diplomatikai Levéltár.
- FÜGEDI ERIK 1961. Középkori magyar városprivilegiumok. *Tanulmányok Budapest múltjából 14*: 17–107.
- Gy. = GYÖRFFY GYÖRGY, *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza 1–4*. Budapest, Akadémia Kiadó, 1963–1998.
- HARASZTI SZABÓ PÉTER–KELÉNYI BORBÁLA–SZÖGI LÁSZLÓ 2017. *Magyarországi diákok a prágai és a krakkói egyetemeken (1348–1525)*. 2. kötet. Budapest, MTA ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport.
- HÝROŠ, ŠTEFAN NIKOLAJ 1876. *Zámok Lykava a jeho páni*. Turčianský, Turč. Sv. Martin.
- IVÁNYI BÉLA 1909. A középkori oklevél-bizottság működéséről. *Századok 43*: 842–908.
- IZSÓ ISTVÁN 2007. A magyar bányajog fejlődésének főbb állomásai. *Bányásztörténeti közlemények 2*: 3–16.
- KOPPÁNY TIBOR 1999. *A középkori Magyarország kastélyai*. Művészettörténeti füzetek 26. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- KUBINYI ANDRÁS 2001. *Mátyás király*. Budapest, Vince Kiadó.
- KUBINYI MIKLÓS 1890. *Árva vára*. Budapest, Franklin Társulat.
- LAKATOS BÁLINT 2019. *Mezővárosi oklevelek*. Budapest, Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet.
- LSMS. = *Lexikon stredovekých miest na Slovensku*. Zost. MARTIN STEFÁNIK–JÁN LUKAČKA et al. Bratislava, Historický ústav sav, 2010.

- RegArp. = SZENTPÉTERY IMRE–BORSA IVÁN szerk., *Regesta regum stirpis Arpadianae critico diplomatica. Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke 1–2*. A Magyar Országos Levéltár kiadványai II–9., II–13. Budapest, 1923–1987.
- SZENDE KATALIN 2016a. Krakkó és Buda a középkori Európa úthálózatában In: BENDA JUDIT–KISS VIRÁG–GRAZYNA LIHONCZAK–NÜREK–MAGYAR KÁROLY szerk., *Közös úton. Budapest és Krakkó a középkorban*. Budapest, BTM. 31–37.
- SZENDE KATALIN 2016b. Mennyit ér a kiváltság? Városprivilegiumok kibocsátása és rendelkezéseik betartása I. Károly alatt. In: WEISZ BOGLÁRKA szerk., *Pénz, posztó, piac. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról*. Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet. 285–339.
- TÓTH-SZABÓ PÁL 1917. *A cseh–huszita mozgalmak és uralom története Magyarországon*. Budapest, Hornyánszky Viktor Cs. és Kir. Udvari Könyvnyomdája.
- WEISZ BOGLÁRKA 2008. A nemesérc-bányászathoz kötődő privilegiumok az Árpád- és Anjou-korban. *Bányászattörténeti közlemények 3*: 13–43.
- WEISZ BOGLÁRKA 2015. A bányaváros, mint önálló várostípus a 14. században. *Bányászattörténeti közlemények 10*: 31–57.
- Zs. = *Zsigmondkori oklevéltár 1. 1387–1399*. Összeállította MÁLYUSZ ELEMÉR. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1951.

The history of Rózsashegy in the 14th–15th centuries

The medieval history of Rózsashegy is an example of the unsuccessful path of the domestic process of becoming a mining town. The favourable geographical location of the Vág valley, combined with the nearby precious metal deposits, encouraged the settlement of a German-speaking hospes community, which gained a series of privileges during the 14th and 15th centuries. Charles I's charter of privileges in 1340 paved the way for the town to become a true *civitas montana*, but this was not to be. Nevertheless, the legal process of the development of mining towns in the 14th and 15th centuries can be traced in the case of Rosselberg, as well as the firm attachment of the town's community to the privileges it had acquired, which meant that it was often forced to defend them.

Keywords: mining town, town development, Sigismund of Luxembourg, Age of Anjou, hussites, city privilege

Toth Miklós
ORCID: 0009-0007-3454-1840
Nyíregyházi Egyetem
academia.edu.tothmiklos@gmail.com

